

Brenda Kenegham, Louise Egan
(eds.)

PLASTICS

Looking at the Future and Learning from the Past

Archetype Publications in association with the Victoria and Albert Museum, London, 2008.

Sadržaj: *Introductions; Conservation of Plastics; Scientific Investigation; Collecting Plastics; Aspects of Design; Artist's Intent; List of Contributors.*

Knjiga je zbornik radova istoimenoga savjetovanja zainteresiranih stručnjaka muzealaca, povjesničara plastike i konzervatora, održanoga u londonskome Muzeju Viktorije i Alberta od 23. do 25. svibnja 2007., kada se o plastici govorilo s drukčijeg stajališta nego što je to uobičajeno. O tome da je plastika sveprisutni materijal koji je bez sumnje obilježio prošlo stoljeće, ali i problem ako se ne rješava njezino zbrinjavanje (posebice povika na negativne posljedice njezine neželjene i nepotrebne prisutnosti u prirodi) na ovome se savjetovanju nije govorilo. Plastika je zahvaljujući svojim toliko puta naglašanim dobrim svojstvima postala materijal koji je omogućio izradu novih oblika, zamjenu tradicionalnih materijala, ali i zaštitu umjetnina. Plastika, taj istodobno slavljena i prezirani materijal, postala je temom rasprava povjesničara umjetnosti zahvaljujući svojoj ulozi u dizajnu. Mnogi su je umjetnici prihvatili jer im je olakšala oživotvoriti ideje. Plastika kao materijal 20. stoljeća u čvrstoj je vezi s pojavama kao što su modernizam, potrošačko društvo i globalizacija, koji su obilježili to stoljeće. Zahvaljujući proizvodima kao što su različite posude, tekstil, namještaj te drugi uporabni i umjetnički predmeti ona je postala dio ljudske kulture, pa time i dio muzejskih zbirki.

Ovim se zbornikom nastojalo pokrenuti promišljanje o plastičnim tvorevinama u postojećim muzejskim zbirkama. Dok povjesničari plastike naglašavaju važnost i proširenost plastike, ekonomisti njezin doprinos gospodarstvu, a ekolozi opasnosti koje se mogu pojaviti ako se ne riješi problem gospodarenja plastičnim otpadom, umjetnici i muzealci upozoravaju na posve druge probleme koje stvara plastika kao materijal umjetničkoga djela ili pak muzejske tvorevine. Naime, plastika kao materijal tijekom vremena stari i razgrađuje se te na taj način pridonosi promjeni osnovnoga umjetničkoga djela ili proizvoda koji se želi očuvati za buduće generacije. Fotografiranje takvih djela, njihova digitalizacija te pokušaji obnove uglavnom izradom novih tvorevina od nekih drugih plastičnih materijala poboljšanih svojstava često su posljedica brojnih kompromisa.

Muzeji su tijekom prošloga stoljeća uglavnom zaobilazili zaštitu i obnovu plastičnih tvorevina iz svojih zbirki, bila to umjetnička djela ili uporabni proizvodi, te se ovim skupom pokušalo upozoriti na tu problematiku te nastojalo odrediti standarde na tom području. Sve bolje razumijevanje procesa starenja i razgradnje plastičnih materijala dovelo je do definiranja uvjeta u kojima se pojedini plastični muzejski primjerci mogu dulje očuvati. Međutim, mnogi muzeji nemaju dobro katalogizirane svoje plastične tvorevine s preciznim oznakama materijala od kojih su načinjene, čime se smanjuje mogućnost njihova odgovarajućega čuvanja te produljenja njihova vijeka. Isto tako mnogi muzeji nemaju zaposlene stručnjake koji se razumiju u plastiku kao materijal. Stoga među konzervatorima još nije definirano što je najbolja praksa zaštite, očuvanja i obnove plastičnih muzejskih tvorevina, a još manje troškovi koji to prate.

Zahvati u plastične umjetničke i uporabne predmete kako bi se očuvali za buduće generacije još izazivaju dosta polemika među konzervatorima. Dok se o tradicionalnim materijalima kao što su drvo, tkanine od prirodnih vlakana, kamen i dr. te o zaštiti muzejskih vrijednosti od tih materijala među konzervatorima ne spori, moderne metode primjenjive za zaštitu plastičnih muzejskih primjeraka tek se počinju definirati.

Izlaganja održana na spomenutom savjetovanju samo su početak te su ih organizatori objavom zbornika željeli sačuvati kako bi stvorili podlogu za promišljanje o potrebi očuvanja *plastične* kulturne baštine.

Gordana BARIĆ

Nenad Raos

Rječnik kemijskih sinonima

HDKI/Kemija u industriji, Zagreb 2009.

ISBN: 987-953-6894-38-3

Nedavno se pojavila nadasve korisna knjiga o kemijskim sinonimima, autora Nenada Raosa, stručnim krugovima poznatoga po iznimno britkim osvrtima na našu znanstvenu i stručnu svakodnevicu te vrlo ustrajnog popularizatora prirodnih znanosti, posebice kemije. Dovoljno je samo spomenuti njegova nadahnuta predavanja u sklopu *Festivala znanosti*, koji već niz godina uspješno organizira *Tehnički muzej* u Zagrebu. Na neki je način i ova knjiga doprinos popularizaciji prije svega kemije, jer olakšava prepoznavanje mnogih pojmova iz tog područja. Nazivi kemijskih spojeva mijenjali su se, kao uostalom i jezik, tijekom vremena, pa je čak i osobama s dobrim kemijskim osnovama katkad teško prepoznati neki od njih. Da se ne spominje poplava kratica kojima obiluje posebice literatura s engleskoga govornog područja! Manje upućeni čitatelj ove knjige neće moći odgonetnuti ni prvog izdavača koji je isto tako na omotu naveden samo kraticom – *HDKI*. Dakle, već i to upućuje na praktičnost i potrebu za ovakvom literaturom. Zato svakako treba pozdraviti objavljivanje ovog rječnika kemijskih sinonima.

Rječnik sadržava različite pojmove, koje je sam autor podijelio u šest skupina:

1. kemijski elementi
2. anorganski spojevi
3. organski spojevi
4. minerali
5. kratice kemijskih društava, časopisa, organizacija i tvrtki
6. opći pojmovi i nazivi kemijskog pribora i uređaja.

U uvodu autor navodi da svrha rječnika nije stvoriti neko novo kemijsko nazivlje, već olakšati snalaženje u kemijskoj literaturi, ...posebice onoj starijoj i za puk pisanoj.

Bio je potreban velik trud da se u rječniku nađu riječi koje se mogu naći u knjigama izdanim u Hrvatskoj od sredine 19. stoljeća do naših dana, i to ovaj rječnik čini veoma korisnim.

Svakako da se mogu pronaći manjkavosti, jer obraditi tako široko područje prevelik je posao za samo jednu osobu, ali je velika vrijednost da se na jednome mjestu mogu naći različiti nazivi većine tvari i metoda koje su danas u upotrebi. Katkad tu zaluta i neki pojam koji doduše spada u skupinu 6, ali nema baš nikakve veze s kemijskim sinonimima, kao što je npr. kratica bivše nam države, ali je autor mislio vjerojatno na novije generacije kako bi mogle odgonetnuti značenje kratice na nekom dokumentu.

Zgodna su i objašnjenja pojmova, a osobito kratica koje imaju dvostruko značenje kao na primjer *DPG*, što znači: 1. melanilin i 2. *Društvo plastičara i gumaraca*. Autor je previdio da je taj naziv još prije desetak godina promijenjen u *Društvo za plastiku i gumu*, ali bitno je osnovno značenje.

Ovisno o užem području struke koje interesira potencijalnog čitatelja, vjerojatno bi se mogli pronaći slični primjeri, ali svakako treba preporučiti ovu knjigu kao veliku praktičnu pomoć i zahvaliti autoru što se upustio u ovaj nadasve korisni posao.

Đurđica ŠPANIČEK

Igor i Ranka Čatić

Hrvatsko-engleski rječnik polimerstva*

Društvo za plastiku i gumu, Zagreb, 2009.

Hrvatsko-engleski rječnik polimerstva autora Igora i Ranke Čatić jedinstveno je djelo te vrste na hrvatskome jezičnom prostoru. Popisuje 11 600 hrvatskih natuknica iz svih područja polimerstva, od naziva polimera i dodataka, strukture i svojstava, proizvodnih i preradbenih metoda i postupaka do uporabe i oporabe; od A (amid) do Ž (žvakača guma). Papirnatoy inačici *Rječnika* priložen je CD koji ima oko 250 natuknica više, osobito s područja gumarstva.

Godine 2002. predstavljen je *Englesko-hrvatski rječnik polimerstva* istih autora. Ta dva rječnika sada su cjelovito djelo namijenjeno velikom broju korisnika, svima onima koji se na bilo koji način bave polimerima i polimernim materijalima, ponajprije znanstvenicima, sveučilišnim i srednjoškolskim nastavnicima, studentima dodiplomske i poslijediplomske nastave, inženjerima u

proizvodnji, poduzetnicima i komercijalnim, a također i širem krugu zainteresiranih, od prevoditelja i novinara do *običnih građana*.

Rječnik je nastajao postupno, tijekom niza godina, ustrajnim djelovanjem autora, ali i brojnih suradnika. Prema navodu autora, sve je počelo još 1962. godine, kada je Igor Čatić u časopisu *Kemija u industriji* objavio tekst *Potrebne stručne terminologije na području plastičnih masa*. Nastavljeno je u časopisu *Polimeri* objavljivanjem trojezičnoga englesko-njemačko-hrvatskog rječnika u nastavcima između 1980. i 1986. godine. Međutim, već 1973. tadašnje *Društvo plastičara i gumaraca* uspostavilo je trajnu suradnju s današnjim *Institutom za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. Direktor instituta dr. sc. Mijo Lončarić pružio je snažnu potporu nastojanjima za stvaranje hrvatske tehničke terminologije, pa tako i na ovom području. Ta je suradnja intenzivirana 1980. godine, kada su započele pripreme za objavu *Englesko-njemačko-hrvatskog rječnika*, koji je redovito izlazio u svakom broju časopisa *Polimeri* tijekom idućih šest godina. Bio je to rječnik s više od 5 000 engleskih naziva, a u izradi su osim Igora Čatića aktivno sudjelovale dr. sc. Vida Jarm i pokojna Aleksandra Kostial-Štambuk. Hrvatske inačice objavljene su zasebno u časopisu između 1992. i 1995. godine uz svesrdnu pomoć Ranke Čatić. Autori upravo tiskanog rječnika potpuno su preradili i proširili trojezični rječnik i ponudili većinu naziva u duhu hrvatskog jezika. Ponovno je pomoglo iskustvo, jer je poznato da se Igor Čatić već godinama sustavno zauzima za ispravno hrvatsko tehničko nazivlje. U međuvremenu je Ranka Čatić završila i nacrt *Hrvatske norme ISO 472/1999 – terminologija*.

Od velikog broja pojmova i izraza iz cijelog područja sustavno i minuciozno izabrani su najvažniji i najčešće upotrebljavani, što je teškoća koju može razriješiti samo svestrano

izobražen autor s velikim znanjem i iskustvom, ne samo s primjerenim poznavanjem stručnog područja. Uvjerem sam da su u tome autori potpuno uspjeli. Za ilustraciju navodim dio izlaganja recenzentice dr. sc. Marije Znike s *Instituta za jezik i jezikoslovlje* u Zagrebu. ...*Autori su pri stvaranju hrvatskih naziva pokazali veliku kreativnost i istančan smisao za hrvatski standardni jezik, osjetljivost za njegove tvorbene mogućnosti, zakonitosti i ograničenja, za značenjsko nijansiranje, kao i za terminološku preciznost i jednoznačnost, koje su u nazivlju iznimno važne. Pokazuju to i nazivi kao što su: lomnost (što je različito od lomljivosti), lomljivost, kružno skidalo, klip istiskivalice, kapljevito pjenilo, dvosljubnički kalup s vrućim uljevnim sustavom, automatsko izbacivalo, dodirno kalupljenje, ekstruzijski razdjelnik, lomomjer, odvajalica, odstojna obujmica, poluljestvasti polimer, ukončana struktura itd.*

Nepotrebno je možda objašnjavati zašto su to baš englesko-hrvatski i hrvatsko-engleski rječnici. Engleski jezik (ponajviše američka varijanta engleskog jezika) postupno se nametnuo kao dominantan tehnički i tzv. *scientific language*, ispočetka pretežno u području nafte i petrokemije, uključujući sintetske polimere, a danas gotovo u svim granama znanosti i tehnike. Prihvaćen je u gotovo svim razvijenim industrijskim zemljama, što je i dobra okolnost za *male* narode kao što je hrvatski jer imamo jedan uzor i jedan izbor. Međutim, nekritično i olako preuzimanje engleskih tuđica dovodi do obezvrjeđivanja vlastitog jezika uz brojne pogreške i u stručnim i u jezičnim pojmovima. Ne treba zato ovdje posebno isticati s kojim se sve teškoćama, najviše terminološke prirode, susreću autori naših udžbenika i priručnika, a posebice dvojezičnog rječnika. Autori *Hrvatsko-engleskog rječnika polimerstva*, prema mojem sudu, izbjegli su sve navedene zamke, što je i jedna od najvećih vrijednosti ovoga djela.

Treba istaknuti da priloženi CD u navedenom formatu nije pravi elektronički rječnik. Bilo bi napora vrijedno da autori pristupe izradi proširene inačice ovog rječnika i da se vrate izvornoj zamisli kojom je započeto izdavanje 1980. u časopisu *Polimeri*. Nedvojbeno je da je danas najvažniji engleski stupac, ali bio bi poželjan i njemački. Osobito za one koji se bave konstrukcijskom primjenom i preradbom polimera.

Na kraju treba čestitati i zahvaliti autorima što su ne samo priredili dva stručna rječnika već su ovoj sredini podarili i mnoge hrvatske nazive i pojmove te unaprijedili svekoliko hrvatsko stručno nazivlje iz područja tehničkih znanosti, posebice polimerstva.

Zvonimir JANOVIĆ

* Skraćeni prikaz preuzet iz časopisa *Kemija u industriji*, 58(2009)9, 419.